חזית אטומית חדשה

הרוצח ילך לעבוד

עם עלות השחר ביום קיץ אחד ב־1945 לחץ אדם על כפתור במטוס מעל לעיר הירושימה, ושינה את פני העולם.

הפצצה האטומית הראשונה, שנפלטה מאותו מטוס בודד, עוררה חיכוך רב יותר מכל כלי־נשק אחר בתולדות העולם. המצפון האנושי התקומם נגד האפשרות שאדם אחד יוכל לרצוח בתנועה אחת מאה אלף איש. הפרטים שנודעו על מעשה הירושימה עוד הוסיפו זעזוע על זעזוע. נסתבר שהגורל העיוור ביותר רצח את בני־העיר: צוות המטוס החליט רק ברגע האחרון ממש באיזו עיר לבחור, לאור שיקולים של מזג־אוויר מקרי. יתר על כן, המומחים הכמיתו שלא היה כלל צורך צבאי בהטלת הפצצה. כי כבר לפני כן החליטה הממשלה היפאנית על כניעה. הפצצה לא הוטלה אלא כדי להחיש אותה, למנוע על־יד כך את השהות שהיתה דרושה לרוסים לשלוח הילי־נחיתה משלהם לממלכת האיים.

למוזן של בנות־חברית ניצחו הן במלחמה, יכלו להושיב את היפאנים והגרמנים על ספסל פושעי־המלחמה. לו היה המצב הפוך, יתכן מאוד שעל אותו ספסל היו יושבים בני צוות מטוס האטום ושולחיהם — וכמעט באותה מידה של צדק.

פיקח או ריגול

את זאת הבינו, בלבם, גם המנצחים. אך נדם קול היריה האחרונה של מלחמת־העולם השניה, וכל ממשלות העולם החלו מתלבטות כיצד לארגן את חיי האנושות כך שאפשר יהיה לחיות בצותא עם האומה הבלתי־נוחה.

ברגע הראשון היה הכל תלוי באמריקה ם. הם היו הבעלים הבלעדיים של הפצצה — או כך, לפחות, היה נדמה להם. למעשה היו הרוסים עסוקים אותה שעה בניצול האינפורמציה הסודית שנמסרה להם על ידי מרגלי האטום הפורסמים — פוקס, הרוזנברגים, פונטקורבו, וחבריהם.

לאמריקאים לא היה כל חשק להיפרד מן הפצצה. מול עיניהם השתרעו הדיביזיות הבלתי־ספורות של חיל־היבשה הסובייטי. הם האמינו שרק הפצצה הגדולה עוצרת בעדם להשתלט על העולם.

אולם בסופו של דבר הבינו גם האמריקאים שעליהם לעשות משהו, להציע מיסה בה אפשר יהיה להשכיב לישון את האטום. ההצעה הגדולה הושמעה על־ידי מדינאי האמרי־קאי־יהודי הזקן ברנרד ברוך. תוכנה: ארגות־הברית ימסרו את סוד הפצצה לידי או״ם. בתנאי שאו״ם יוכל להקים מנגנון עולמי, שיבטיח כי שום עם לא ייצר פצצות־אטום משלו.

במבט הראשון היתה זאת הצעה נועזת, נדיבה והגיונית. אולם סטאלין דחה אותה מיד. לא היה לו שום חשק לתת לחבורות של מפקחים להסתובב בברית־המועצות ולחתור את חוסמם לתוך עסקי המפעלים הסובייטיים. קרא הוא: כל

* שבני משפחתו גרים בגבעת־ברנר.

תמרון התגוננות אנטי־אטומי בבריטניה

...אל יתפלא...

תמרון אטומי של חיל־הרגלים בארה״ב

ההולך לישון עם נמר...

ויותר על זו שהשמידה את הירושימה. הפצצה החדשה יכלה לחסל בין רגע עיר ענק כמו ניו־יורק או מוסקבה, על מיליוני תושביהן. באירופה נראו התותחים האטומיים האמר קאיים, שמטרתם להביא את האטום אל שדה־הקרב, להבקיע בחזית פירצה של חורבן, בה לא ישרוד לפליטה אדם או עכבר.

מפעם לפעם הסתננו לעתון ידיעות מחרידות על קליעים מודרכים, מטוסים־ללא־טייסים הגומאים אלפי קילומטרים במהירות הבזק, נושא ם פצצות מוות אל מטרתן ללא אפשרות של הגנה. איש מדע גרמני באמריקה אף הציע להקים תחנה מחוץ לתחום כוח־המשיכה של כדור־הארץ, כדי לשלשל ממנה פצצות מימן על ארץ אויבת. כשם שחייל בעמדה נצורה משלשל ר מוני־יד על מתקיפיו.

חזית חדשה

לפני חודש הופיע הנשיא דוייט אייזנהאור באו״ם, והציע הצעה שנועדה להכניס חיים חדשים לחיכוח האטומי הקפוא. הוא לא ניסה לחזור לחיכוח הישן, להזיז את אחד הצדדים מחפירתו המבוצרת. במקום זה פתח חזית חדשה לחלוטין.

הציע אייק: או״ם יוסיף להתעלם מבעיית הנשק האטומי, אולם יקיים סוכנות אטומית בינלאומית לצורכי שלום. תהיה זאת קופה עולמית משותפת של כוח אטומי, ואו״ם יחליט כיצד לחלק כוח זה לעמים הנצרכים — להקים, למשל, מפעל אטומי בהודו או באפריקה המרכזית, שיספק חשמל ויאפשר הקמת תעשיות שלום אדירות במקום.

ברגע הראשון צעקו הרוסים חמס, גינו את אייק, כדרכם, כמהרהר־מלחמה הזומם השמדת עמים. אולם כעבור יום־יומיים התחרטו. ייתכן שקיבלו בינתיים דו״ח מפורט יותר על דברי הנשיא. על כל פנים, הם שינו באופן קיצוני את הטון. ביקשו אינפורמציה נוספת, רמזו שהם מוכנים לשקול את הענין בכובד־ראש.

מובן שהצעת אייק אינה אלא מחשבה גולמית. היא מעוררת אלף בעיות חדשות — מי יזכה ראשון במפעלי אטום לצורכי שלום? מי ישלם את ההוצאות? מי יפקח על השימוש?

גם במרחב השמי

בכל זאת היתה זאת הצעה מהפכנית. תוצאתה הראשונה היתה להזרים מחשבה חדשה לכל שטח הכוח האטומי. היא עשויה לשנות את המפה הכלכלית של העולם, לפתוח

תכנית של קיץ אטומי מודרך

...אם יטרוף אותו בלילה

אפשרויות מהפכניות חדשות להעלאת רמת המחייה של המיליונים הרעבים באסיה ובאפריקה. ובכלל זה גם במרחב השמי. והיא עלולה במרוצת הימים להפיג את המתיחות מסביב לשד האטומי, לשלוח את הרוצח לעבודה יוצרת, במקום ש־פורר את כדור הארץ ויפזר את רסיסיו ביקום.

אולם בינתיים נמשכים העסקים האטומיים כרגיל. האמריקאים הודיעו על ניסוי אטומי ומימני חדש באי ביקיני. לבדוק את כוח־ההשמדה של הכלים החדשים ביותר. הסיסמה היא עדיין האימרה ההודית העתיקה:

ההולך לישון עם נמר, אל יתפלא אם יטרוף אותו בלילה.

התוכנית אינה אלא תחבולה אמריקאית להקים רשת של ריגול על אדמת הסובייטים.

היום שלום, מחר מלחמה

למראית עין היה זה ויכוח על פרטים. אולם למעשה היתה פעורה תהום בין שני הגופים בעצם הגישה לאטום, להערכתו ולניצולו:

● כוחו הצבאי. האמריקאים והאנגלים האמינו שהאטום יכריע במלחמה. היה זה המשך למחשבה האנגלית המסורתית שבמקום להילחם בחזית כדאי לשבור את עורף האויב על־ידי מצור ימי או השמדה אוירית. אולם הרוסים כמו הגרמנים, האמינו תמיד כי המלחמות מוכרעות על ידי צבא־היבשה בשדה־הקרב, וכי הפצצה האטומית לא תהיה אלא נשק מסייע, מעין תותח ענק.

● סודיות. באמריקה אין סודות. מקום היצאנם של מפעלי־הנשק וכוח־הייצור שלהם ידוע לכל עתונאי. פיקוח בינלאומי לא היה מפריע לה. אולם במערך הצבאי הסובייטי תופסת הסודיות מקום מרכזי. שמירת הסודיות נראתה לרוסים חשובה יותר מחיסול האטום.

● ניצול תעשייתי. באמריקה יש שפע של כוח חשמלי זול. היא לא היתה מעוניינת בניצול האטום להפקת כוח לצרכי שלום. ברית־המועצות, כמו כל עמי אסיה, היתה מעוניינת ביותר בניצול האטום גם למטרה זו. מאחר שמקורות כוחה החשמלי יקרים הרבה יותר. תוכנית ברוך היתה מונעת את ניצול האטום למטרות שלום, על־סמך ההנחה (הנכונה) שמפעל המייצר כוח אטומי לצרכי שלום יכול לספקו מחר בנקל לצרכי מלחמה.

מות למיליונים

הרוסים הציעו, איפוא, הצעה נגדית: לקבל באו״ם החלטה האוסרת ייצור פצצות־אטום ושימוש בהן. הם עוררו רק צחוק אצל האמריקאים. כי, אמרו האמריקאים, מי היה מונע בעד הרוסים להפר החלטה זו? באין פיקוח יכלו הרוסים לעשות כאוות נפשם, בעוד שארצות הדימוקרטיה, חסרות הסודות, היו כבולות בידיהן וברגליהן.

בנקודה זו קפאו החזיתות. משך שנים ארוכות חזר כל צד על טענותיו כתוכי. שום גשר לא נמצא על פני התהום.

אולם האטום עצמו לא קפא על שמריו. פצצות האטום השתכללו והלכו, נולדה פצצת המימן, אנשי המדע כבר החלו חולמים על פצצות מזוקות הרבה יותר. הרוסים התקדמו במהירות הבזק פוצצו פצצות אטום ומימן. האמריקאים עודם מאמינים שמספר פצצותיהם עולה על זה של הרוסים, אך לא הכחישו שקרוב לוודאי עולים עליהם הרוסים בכמה משטחי המחקר.

העולם ניסה, לשווא, לשכוח את הסיוט כולו. הדבר לא ניתן לו. בבתי־החרושת נולדו פצצות שכוחן עלה פי אלף